

18. *Trithemis kirbyi*. Mascle. Ternelles, 15 de setembre de 2022. Stewart Betts..

19. *Selysiothemis nigra*. Mascle. S'Albufera de Mallorca, 7 de juliol de 2022. Maties Rebassa.

Selysiothemis nigra

(Vander Linden, 1825)

E/C (Ma), NC (Me), NC (Ei), NC (Fo)
Mallorca

14 de juny. Primera cita de l'any. 1
exemplar a Felanitx (Jason Moss).

7 de juliol. 6 exemplars a s'Albufera de
Mallorca, 5 al Forcadet i 1 a Sa Roca
(Maties Rebassa).

27 de setembre. Darrera cita de l'any. 1
exemplar al torrent de Sant Jordi (Ma-
ties Rebassa). •

Plantarum balearicum

Per Miquel Rodríguez

Femeniasia balearica

El socarrell bord, *Femeniasia balearica* (J.J. Rodr.) Susanna, és un petit arbust en forma de coixinet espinós, característic del litoral nord de Menorca. Pertany a la família de les compostes i va ser descrit el 1869 pel botànic maonès J.J. Rodríguez Femenias com a *Centaurea balearica*. No va ser fins passat

més d'un segle que A. Susanna va descriure el gènere *Femeniasia* per incloure-hi l'espècie, tot dedicant-lo a qui fou el seu descobridor. El socarrell bord es reconeix fàcilment per les seves característiques espines acabades en tres puntes.

De fet, té dos tipus de fulles, les joves –que són verdes i linears– i les velles –que es transformen en espines–. Les seves flors són grogues i es troben reunides en capítols –que són agrupacions de flors típiques de les compostes– d'uns 15 mm de llarg i sempre protegits per les espines. En l'època de floració –els mesos de maig, juny i juliol– l'espècie atreu una gran quantitat de coleòpters, himenòpters, dípters, hemípters i lepidòpters que la pol·linitzen. Els fruits maduren a principis d'agost i tenen un vil·là –que actua com un paracaigudes per a la dispersió per vent, encara que la seva capacitat de dispersió és baixa. Tot i que la producció de llavors és bona, la germinació al camp –que ocorre durant la tardor i primavera– és molt baixa (< 2 %) i molt poques plàntules sobreviuen al primer estiu.

Plàntula de *Femeniasia* i aspecte general de les plantes al seu hàbitat.

A la dretat, una de les plantes localitzades a Mallorca, amb el Puig Major al fons.

En temps recents s'ha descobert un nucli de *F. balearica* al bell mig de la Serra de Tramuntana, a la vall de Cúber. Donades les diferències en quant a hàbitat respecte a Menorca, existien sospites que la població mallorquina pogués ser introduïda. Per confirmar el seu origen, s'ha fet un estudi genètic que suggereix, per a sorpresa de molts, que les plantes de Cúber són autòctones. Aquests resultats tenen implicacions destacables, ja que plantegen que el socarrell bord no només és propi de Menorca, sinó que seria un endemisme gimnèsic, és a dir, de Mallorca i Menorca. El fet que les plantes de Cúber siguin autòctones fa recordar una antiga cita de *F. balearica* al Puig de la Victòria (Alcúdia, Mallorca) feta pel botà-

nic alemany H.M. Willkomm el 1873, i que mai s'ha retrobat. La manca d'un plec d'herbari per confirmar-ho fa pensar que podria tractar-se d'un error, tot i que tampoc es pot descartar que l'espècie hagi desaparegut d'aquest indret o, fins i tot, que encara hi sigui i ningú l'hagi retrobat.

Pel que fa al seu estat de conservació, a Menorca el total d'individus ronda el 3400 i es troben repartits en tres localitats. La més important és la de Cala Mica-Binimel·là, amb uns 2200 exemplars, mentre que la més petita és la de Fornells-Tirant, amb poc més

de 500 individus, i la resta es troben a la zona de Favàritx. A més, els darrers anys, s'ha fet un primer cens de la localitat de Cúber i resulta remarcable el fet que presenta un centenar d'individus i que s'ha constatat la presència de plàntules. Tot i que la població de Mallorca ha fet augmentar el nombre d'individus i l'àrea de distribució, la situació de l'espècie segueix essent delicada. De fet, *F. balearica* està catalogada com a Vulnerable (Reial Decret 139/2011, 4 de febrer de 2011) i es troba entre les 50 plantes més amenaçades de les illes del Mediterrani, segons la IUCN.

En un futur serà interessant obtenir dades precises de la demografia del total d'individus per avaluar la seva categoria d'amenaça incloent els individus de Cúber. Altres treballs interessants a realitzar són l'estudi la biologia reproductiva de *F. balearica* a la Serra de Tramuntana per poder comparar-la amb la de la resta de localitats. El fet de generar aquesta informació permetrà continuar treballant per la conservació d'aquesta espècie amenaçada.

Col·laboració

EL TIRURIL·LO, L'ESPÈCIE INSÍGNIA DE L'IES CAPDEPERA

Per Bartomeu Febrer Alemany, Antònia Tous Ginard i Francina Jaume Lliteras